

volna a cikkíró is, hogy Társaságunk anyagi ügyeinek kezelése mintaszerű. A szóban levő hiány egyébként csak 156 K 41 f s a M. P. terjedelme csak 3 ívvel kevesebb a rendesnél. Vajjon a mostani súlyos időkben, amikor a tagsági díjakból élő társaságok rendkívüli nehézségekkel küzdenek, szabad-e egy 5—6000 koronával dolgozó társaságnak 156 K hiányt szemére vetni s ezt a folyóirat terjedelmének csökkenésével célszerűen szembehelyezni: azt a N—s és a M. P. jóakarató olvasóinak ítéletére bízuk.

Népnevelési Közlöny (1915, febr. 15.). Magdics K.-nak a M. P. idei 108. lapján is említett észrevételére *Bursics E.* idézi 1904-ben megjelent «Külön órát a mesének!» c. dolgozatát, melyben a történelem elemi iskolai tanítására vonatkozó gondolatát már kifejtette.

Népoktatás (1915, 2. sz.). *Dreisziger F.* (A háború és a tanterv) a nemzet életébe vágó kötelességnek mondja, hogy a háború idejére, meg az utána következő néhány évre a tanterven változtatásokat tegyünk, a háború okainak, természetének, céljának, nagy áldozatainak megismerése és megértése érdekében. A rendes anyag bizonyos részei így megrövidülnek, egyesek ki is maradnak. Ebben a helyi körülmények az irányadók, azzal a korlátozással, hogy a nemzeti kultúra egyetlen lényeges részének sem szabad csorbát szenvednie. A tanítótestületektől várja a megfelelő megállapodásokat; maga is ad útbaigazítást.

Néptanítók Lapja (1915, 1—10. sz.). *Kemény F.* összefoglalja a mult év legfőbb, pedagógiai jelenségeit. Több cikk ismerteti egyes tanítók háborús élményeit, tanulóknak a háborúról való gondolatait, egyes iskolák zaklatott életét. A vezércikkek a multkor jelzett irányban igyekeznek gondolatokat kelteni. *Pogány Frigyes* részletesen ismerteti Buday Lászlónak népünk műveltségét tárgyaló akadémiai székfoglalóját.

Orsz. Középiszk. Tanáregy. Közlöny (1914/5., 6. sz.). *Schneller I.* a középiszkolai reformtól azt kívánja, hogy szüntesse meg a k. i.-ra nehezedő tehetetlenség átkát s olyan alakulást létesítsen, amely a művelt nemzetek iskoláinak fejlődésével nem ellenkezik, a multunkban érvényesült nemzeti szellemmel pedig megegyezik. A porosz reform lényege az volt, hogy fenntartotta a klasszikus gimn.-ot, de lemondott ennek egyeduralmáról s többféle útát nyitva az általános műveltség felé, megszüntette a megmerevítő uniformist. Az osztrák k. i. szintén a többféle alakulás lehetősége következtében a belső fejlődés útján van, tekintettel tud lenni az egyes vidékek lakosságának sajátos szükségleteire. A mi k. i.-ink ügye éppen ellenkező irányban halad: nem tudunk megszabadulni az egységes k. i. gondolatától, melytől a nyugati államok elvszerűen elfordulnak. Ebből következik a k. i. feladatának pusztán az általános műveltség nyújtására való korlátozása és a követelmények csökkentése, amiről a legutóbbi miniszteri nyilatkozat tanuskodik (1914 május 5.).

Schul- und Kirchenbote, 1914. Az erdélyi szász tanítók lapja mult évi folyamának változatos a tartalma. Az egyesületi, egyházi és iskolai életökből való híradáson kívül mindenik számban találunk könyvismerttetést, néha költeményeket. A cikkek között nagy számmal van németországi lapokból átvett közlemény. *K. H. Hiemesch* (a szerk.) kimutatja, hogy a

Herbart—Ziller-féle elmélet s a reform-pedagógusok gyakorlata egymást kiegészíti. *E. Binder* arról szól, hogyan tükröződik a tanító személyisége felnőtt tanítványában. *M. Fredel* az iskolásgyermeken végzett értelmeségi vizsgálatról ír. Két cikk tárgyalja a munkaiskolát: *Hiemesch* Denzer brassói előadásával kapcsolatban az el. isk. 1—4. o.-nak tárgyaira nézve ad gyakorlati útmutatásokat: egy másik cikk pedig kevesebb tanulást és több munkát sürget. *J. Kondert* a tömegtanításnak a gyermeki kedélyt elfásító hatására mutat rá. *Rieth* a formális fokokat a reformált tanításban is értékesnek vallja. *P. Moede* kifogásolja, hogy az iskola fejlett stílust erőszakol a gyermekre. Paulsen hagyatékából aforizmákat, Gansberg «Der freie Aufsatz» c. iratából egy részletet közölnek. Ismertetik Seyfertnek «a német tanítóegyesület és a neveléstudomány» c. előadását, Itschnernek Európa földrajzának tanításáról szóló, Scharrelmannak «Produktive Geometrie» c. művét, Fluckiger zürichi előadását a földrajztanításról; e legutóbbinak eredménye: boldog ember, akinek a földrajz nemcsak az emlékezetét töltötte meg, hanem a lelkét is művelte s aki előtt a szellemét kitárta. Az iskolai gyakorlat kérdéseiről szól ezeken kívül: *K. Graef* a természetrajzi szemléltetés céltudatosságáról, *Hiemesch* a helyes olvasatásról; *Steinmeier* a megyesi gimn.-ban régóta dívó harci játékokat ismerteti; *M. Englisch* az iskolai kertről ad tervet; *Ch. Schneter* a Reineke Fuchs üdítő, nevelő hatására mutat rá; *Ledermann* a művészetnek az iskolába való bevitelét kívánja; vita folyt az ú. n. Reformschrift-ről: *K. Semper* a nevelő hatás egyik eszközéül a tanító kedélyének frissességét hangsúlyozza; *H. Salmen* az el. isk. 1—4. o. számára vallásitanítási tervet közöl: *R. Braun* a mesélés pedagógiai értékét fejtegeti; *E. Hajek* a középiskolai olvasókönyvekről szól; egy nagyobb cikk a népiskolai játékokat tárgyalja részletes, gyakorlati útmutatást nyújtva. Néhány cikk külföldi tanulmányutakról számol be: *H. Zacharides* svájci, *R. Chrestel* würzburgi, *A. Broser* németorsz. tapasztalatairól, *E. Binder* pedig jeni tanulmányairól. *S. Schwarz*, *J. Klosius*, *dr. Siegmund* az alkoholizmus ellen való iskolai küzdelem módjait fejtegetik. Két közlemény a szász tanítók anyagi helyzetével foglalkozik. Egy helyen a lelkészi és tanítói pálya összetartozását hangoztatják, mivel a tanítói foglalkozás jó előkészület a lelkészi hivatásra. Egy hamburgi előadás-sorozat nyomán a tanítói hivatás teljesítésében szerethető betegségekről szólnak; erről az ifjúság érdekében való volna nálunk is beszélnünk. *F. Müller* egyházi jellegű és kulturális célnak alapítványok létesítését óhajítja a szász nép erejének kifejtése érdekében; *H. Siegmund* pedig (Aufgaben der völkischen Erziehung) a szász nép fajpolitikai nevelésének céljait tűzi ki, ezzel a jelszóval: «Siebenbürgen den Sachsen!» (!) *H. Lienert* lelkész a falusi műkedvelő előadások rendezésének irányelveit foglalja össze; ezeket a közhalmi egyházmegye tanítóháza magáévé is tette. *H. Schiel* egy Brassó mellett levő gyári iskolában szerzett tapasztalatait ismerteti. — A háborúról számos (eredeti és németorsz. lapból átvett) cikk szól; pl. a háború etikai hatásáról, tanulságainak a tanításában való értékesítéséről; *Tews* arról, hogy az ifjúság szellemi foglalkoztatása most kétszeres kötelességünk; *Schullerus* nagyszabeni lelkész az iskolai évet megnyitó egyházi beszédét

közli erről a tárgyról: «Mire tanít a háború?» A többi között egy vallásosai terv keretében a háború nemesítő hatásáról van szó. A tanítósnak a háborús mozgalmakban való részvételéről is többször van szó. Közlök *Eucken* háborús beszédét, *Ziegler* 10 tételét, a németorsz. tanítósnak «ellenségeink hazugságai ellen» c. nyilatkozatát s *J. Beyhl* würzburgi tanítónak a *Freie Bayerische Lehrerzeitung*ban megjelent cikkét arról, hogy Németország s Ausztria és Magyarország népei egy nagy kulturszövetségben egyesüljenek. Tanulságos az 1914 nyarára tervezett szünidei főiskolai tanfolyam terve, pedagógiai, élettani, közgazdaságtani, művészet- és gazdaságtörténeti tárgyakkal. E tanfolyamokon német tudósok is szoktak előadni. Az idéni a háború miatt a tanfolyam elmaradt.

Szöts Gyula.

Századok (1915, 1—2. sz.). *Veress Endre* a Sennyey-fűk külföldi tanulását ismerteti, a XVII. sz. elejének neveléstörténetéhez nyújtva adatot. E dolgozat újabb figyelmeztetés arra, hogy a családi levéltárakat rendszeres kutatással kellene a magyar neveléstörténet számára értékesíteni.

Uránia (1915, 1—3. sz.). *Molnár Viktor* (A háború nemzetnevelő hatása) szerint az itthon levők gondolkozása nem változott meg, de erős a hite, hogy a haremezókról visszatérők új világnézetet hoznak, magokkal hozzák az élet komolyságát, a testi és lelki erő megbecsülését, az ember és a bajtárs szeretetét és a magyar nemzet szeretetét. A hazatérőktől várja a nemesebb emberi egyenlőségért s az anyagi erők igazságosabb eloszlásáért való harcot, a közéleti tisztesség megújulását, a sokféle népfaj tagjaiban a kölcsönös megbecsülést, a magyarság nemzeti megerősödését. *Lukács György* (A háború tanulságai) a nemzeti erőt nem egyedül a hadi készültségben keresi, hanem olyan erkölcsi felfogásban és testi erőben, amely békében mennél nagyobb kulturmunka kifejtésére, háborúban pedig a testi fáradalmak és emésztő lelki gondok elviselésére képesít. Mai nevelésünk nagy gonddal fejleszti a testi erőt és rugékonyságot, de szükséges az ifjúságot egészségügyi ismeretekkel is alaposan ellátni s az ily nevelést az iskolás koron túl is folytatni. Az egész nemzetnek testben, lélekben, erkölcsben való harmonikus kiművelése az erő biztosítója — *Ellend J.* az 1794. sárospataki deákzenzülest írja le.

VEGYES.

Eötvös emlékezete a középiskolában. Báró Eötvös Józseffel születésének 100. évfordulója alkalmából a középiskolák 1913/4. évi értesítőiben több emlékbeszéd vagy tanulmány foglalkozik. *Adamis Gusztáv* (Br. E. J. emlékezete. Rozsnyói ág. evang. fg.) E. életének, tudományos és költői munkásságának vázlatát adja. *Bodor Aladár* (Eötvös. Szegszárdi áll. főgimn.): E. legfőbb vezérelve: a szabadság. A szabadság élete az egész emberiség számára és különösen nekünk magyaroknak is E. szerint a műveltség teljes kifejlesztésében valósul meg. E. igazi forradalmár, aki az emberi fejlőd-